

Investigation of the Emotional Abuse Perceived by High School Students and Their Beliefs in a Just World

Ayfer Doğan Arslan (Teacher-MA)

Ministry of Education - Türkiye

ORCID: 0000-0002-5867-8696

ayfer.471@hotmail.com

Assoc. Prof. Dr. Mehmet Kanak

Sivas Cumhuriyet University - Türkiye

ORCID: 0000-0003-3583-5545

makanak@cumhuriyet.edu.tr

Abstract

The aim of this study is to investigate of the emotional abuse perceived by high school students and their beliefs in a just World. In the research, a relational model which obtains information through comparison from quantitative models has been used. The study group of the research consisted of a total of 539 students from 6 different high schools studying at the secondary education level in a medium-sized city center in the Central Anatolia Region in the 2018-2019 academic year. "Personal Information Form", "Psychological Maltreatment Questionnaire" and "Belief in a Just World Scale" were used for data collection. The data were analyzed using the SPSS 19.0 software. According to the results of the study, a weak negative meaningful relationship is seen between the Psychological Maltreatment Questionnaire and the Belief in a Just World Scale. A negative meaningful relationship is seen between the Psychological Maltreatment Questionnaire and the subscales of General Belief in a Just World and Personal Belief in a Just World of the Belief in a Just World Scale. A negative meaningful relationship is seen between the Belief in a Just World Scale and the subscales of Terrorising, Denying Emotional Reaction, Inclining to Crime and Refusal/Isolation of the Psychological Maltreatment Questionnaire. A negative meaningful relationship is seen between the sub-scales of Terrorising, Denying Emotional Reaction and Refusal/Isolation of the Psychological Maltreatment Questionnaire and the subscales of General Belief in a Just World and Personal Belief in a Just World of the Belief in a Just World Scale. A negative meaningful relationship is seen between the sub-scale of Inclining to Crime of the Psychological Maltreatment Questionnaire and the subscale of Personal Belief in a Just World of the Belief in a Just World Scale. As the level of emotional abuse perceived by high school students increases, the level of belief in a just world decreases.

Keywords: High school, Abuse, Perceived emotional abuse, Belief in a just world.

**E-International
Journal of Educational
Research**

Vol: 13, No: 3, pp. 18-30

Research Article

Received: 2021-11-02
Accepted: 2022-05-04

Suggested Citation

Doğan Arslan, A. & Kanak, M. (2022). Investigation of the emotional abuse perceived by high school students and their beliefs in a just world, *E-International Journal of Educational Research*, 13(3), 18-30. DOI: <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1016024>

Extended Abstract

Problem: Emotional abuse, which includes verbal abuse or orders that cause harm to the psychological health of children and young people, involves attitudes that deprive children and adolescents of the love, attention and care they need (Kanak, 2015; Kantürk, 2014; Özyurt, 2016). Many experts have stated that emotional abuse is also an underlying element in all types of abuse (Arslan & Kabasakal, 2014; Özyurt, 2016). There is a general consensus that emotional abuse is more common than is known. It is known that emotional abuse is at the center of all forms of neglect and abuse. Emotional abuse harms the child's development of appropriate emotional responses and may cause lifelong emotional difficulties (Hamarman and Bernet, 2000). It is known that emotional abuse has many negative effects on children and this effect creates different problems in every age period (Şimşek & Önder, 2011). In adolescence, when individuals experience rapid biological, psychological, cognitive and social development and maturation, emotional abuse causes adolescents to experience some problems such as lowering their self-esteem, causing mental health problems and suicidal thoughts (Gibbs et al., 2018; Yalçın, 2007). Individuals being directly exposed to factors such as negative lifestyles, depression, traumatic life experiences and peer bullying is observed to impact their belief in a just world (Göregenli, 2013; Otto & Dalbert, 2005; Uğur, 2007). An individual, who is exposed to negative lifestyles, questions positive belief in themselves and in the world and their belief that there is order in life is shaken. When faced with a negative experience, the individual asks "Why me?" to search for an answer. Self-blaming is a common reaction after traumatic experiences. When faced with such experiences the individual feels responsible for their own grievances. Individuals want to believe there is something they can do to mitigate and eliminate the danger they have encountered danger by making several meaningless inferences as a result of the traumatic experience they have been exposed to (Baykuzu, 2016).

It is known that individuals develop a number of defense methods that they believe in in order to overcome these negative experiences they have experienced, as well as the experiences that occur outside of their own will and control. This belief includes individuals' evaluations of how fair the world is (Giray, 2009). According to the Belief in a Just World Theory, people are motivated to believe that the world is a fair place, that everyone lives what they deserve (Uğur, 2007). Along with the child's advancing life stages, it is seen that there is a development in the belief in a just world in the middle childhood period. In this period, it was stated that instead of the concept of justice that came immediately, a belief that individuals generally experienced what they deserved developed. Accordingly, children do not have difficulty in understanding the events that happen to them as a result of the behavior of individuals, thanks to their cognitive skills that develop as their developmental period progresses, and their understanding of causality-coincidence concepts. Belief in a just world is described as a strength, which helps individuals to solve the problems they experience in their daily lives (Dalbert, 2002). It is thought that emotional abuse suffered in the adolescent period, which is a critical period in the development of belief in a just world, would harm the individual. It is worth mentioning that although there are many studies in the field of perceived emotional abuse, not only is the amount of research done on belief in a just world quite low but there are no studies in which the relation between the two variables is examined. Therefore, the main objective of this study has been determined as revealing the relationship between emotional abuse perceived by middle school students and their belief in a just world.

Method: The relational survey model, in which information is obtained by comparison, was used in the study. The study is comprised of a total of 539 students at the high school level, in a medium-scale provincial city of Inner Anatolia during the 2018-2019 school year. High schools representing different types of high school education were identified using the layered sampling method in the study. The students attending these high schools were randomly selected to form the research study groups.

In the study, the "Psychological Abuse Scale" was used to determine the level of emotional abuse perceived by adolescents in secondary education, and the "Belief in a Just World" was used to determine the level of belief in a just world. A "Personal Information Form" was used to collect demographic data on the individuals participating in the study. In the study, it was observed that the Cronbach's Alpha internal consistency coefficient of the Psychological Abuse Scale was 95 and the internal consistency

coefficients for the lower scales varies between 83 and 93; the Cronbach's Alpha internal consistency coefficient of the Belief in a Just World Scale was 87 and the internal consistency coefficients for the lower scales varies between 71 and 84.

Before starting the data collection process, permission was obtained from the Provincial Directorate of National Education, and then the schools that could represent different high schools were reached thanks to the data of the national education directorate. Consent was obtained from the students that they agreed to voluntarily participate in the study. The time to answer the scales took an average of 20 minutes in collecting.

Findings: A negative, weak and significant relationship was found between the points that secondary school students got from the "PAS" and the points they got from the "BJW". According to this, as the perception of emotional abuse perceived by middle school students increased, their belief in a just world weakens.

A negative weak level meaningful relation was found between the points middle school students got from "PAS" and the points they got from the lower extent of GADİ, and a negative medium level meaningful relationship was found between the points they got from the lower extent of KADİ. There was a negative weak level meaningful relationship between the points they got from the lower extent of DTR and GADİ and the "BJW", and a negative medium level meaningful relationship between the points they got from the lower extent of KADİ. According to these findings as the emotional abuse perceived by middle school students increased, their belief in a just world weakened.

It was discovered that there is a negative weak level meaningful relationship between the points middle school students got from the Y/A lower extent and GADİ lower extend and the "BJW", and a negative medium level meaningful relationship between the points they got from the lower extent of KADİ.

It was discovered that there is a negative weak level meaningful relationship between the points middle school students got from the SY lower extent and KADİ lower extend and the "BJW", and no meaningful relationship was found between the points they got from the lower extent of GADİ.

A negative weak meaningful relationship was found between the points middle school students got from R/İ lower extent and GADİ lower extend and the "BJW", and a negative medium level meaningful relationship between the points they got from the lower extent of KADİ.

Suggestions: Preventive measures should be undertaken in educational institutes that include risk scanning at certain intervals, providing the necessary social support for students at risk for emotional abuse and informing parents.

Families should become aware of the characteristics of the adolescence period, which is a critical period in the development of their children, to avoid behavior that may cause psychological and emotional harm to the adolescent.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Algıladıkları Duygusal İstismar İle Adil Dünya İnançları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi¹

Ayfer Doğan Arslan (Öğretmen-YL)

Milli Eğitim Bakanlığı - Türkiye

ORCID: 0000-0002-5867-8696

ayfer.471@hotmail.com

Doç. Dr. Mehmet Kanak

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi - Türkiye

ORCID: 0000-0003-3583-5545

mkanak@cumhuriyet.edu.tr

Özet

Bu araştırmanın amacı, ortaöğretim öğrencilerinin algıladıkları duygusal istismar ile adil dünya inançları arasındaki ilişkinin ortaya konmasıdır. Araştırmada, nicel araştırma yöntemlerinden karşılaştırma yoluyla bilgi elde edilen ilişki tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2018-2019 eğitim öğretim yılında İç Anadolu Bölgesinde bulunan orta ölçekli bir il merkezinde ortaöğretim kademesinde öğrenim gören 6 farklı liseden toplam 539 öğrenci oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında "Kişisel Bilgi Formu", "Psikolojik İstismar Ölçeği" ve "Adil Dünya İnanç Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde, SPSS 19.0 programı kullanılmıştır. Ortaöğretim öğrencilerinin algıladıkları duygusal istismar düzeyi ile adil dünya inançları arasındaki ilişkinin belirlenmesi için yapılan analiz sonucunda "Psikolojik İstismar Ölçeği" puan ortalamaları ile "Adil Dünya İnanç Ölçeği" puan ortalamaları arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yıldırma/Aşağılama, Duygusal Tepkiyi Reddetme ve Reddetme/İzolasyon alt boyutları ile Genel Adil Dünya İnancı alt boyutu, Kişisel Adil Dünya İnancı alt boyutu ve "Adil Dünya İnanç Ölçeği"; Suça Yöneltilme alt boyutu ile Kişisel Adil Dünya İnancı alt boyutu ve "Adil Dünya İnanç Ölçeği" arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ergenlerin algıladıkları duygusal istismar düzeyi arttıkça, adil dünya inançlarının zayıfladığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Ergenlik, İstismar, Algılanan duygusal istismar, Adil dünya inancı.

E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi

Cilt: 13, No: 1, ss. 18-30

Araştırma Makalesi

21

Gönderim: 2021-11-02

Kabul: 2022-05-04

Önerilen Atıf

Doğan Arslan, A. ve Kanak, M. (2022). Ortaöğretim öğrencilerinin algıladıkları duygusal istismar ile adil dünya inançları arasındaki ilişkinin incelenmesi, *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 13(3), 18-30. DOI: <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1016024>

¹Bu makale birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında hazırladığı aynı isimli Yüksek Lisans tez (Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü) çalışmasından üretilmiştir.

GİRİŞ

Çocuk istismarı, son yıllarda sıkça karşımıza çıkan bir sorundur (Kanak & Pekdoğan, 2020). Çocuk istismarı kavramı incelendiğinde alan yazında farklı tanımlamalar yer almaktadır. Çocuk istismarı; ebeveynler ya da çocuğa bakım veren bireylerin çocuğa yönelik, toplum tarafından kabul edilmeyen, uygunsuz, çocuğa zarar verici, çocuğun gelişimini kısıtlayan ya da engelleyen, çocuğun psikolojik ihtiyaçlarını ihlal eden ve tekrar eden davranışlarının tümü olarak tanımlanır. Bu davranışların sonucunda çocuğun fiziksel, psikolojik, cinsel ya da sosyal açıdan zarar görmesi, sağlık ve güvenliğinin tehlikeye girmesi söz konusudur (Brassard et al., 2019; Özyurt, 2016).

Çocuk istismarı genel olarak; fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal/psikolojik istismar ve ihmal olmak üzere dört kategoride ele alınmaktadır. Bu istismar türlerinden duygusal istismar, tüm istismar türleriyle bağlantılı bir yapı olarak göze çarpmaktadır. Uzmanların birçoğu istismar türlerinin hepsinin altında duygusal istismarın da bulunduğunu belirtmiştir (Arslan & Kabasakal, 2014; Brown et al., 2019). Duygusal istismarın bilinenden daha yaygın olduğuna dair genel bir görüş birliği vardır. Tüm ihmal ve istismar biçimlerinin merkezinde duygusal istismarın yer aldığı bilinmektedir. Duygusal istismar çocuğun uygun duygusal tepkiler geliştirmesine zarar vermekte ve yaşam boyu duygusal zorluklar yaşamasına neden olabilmektedir (Hamarman & Bernet, 2000).

Duygusal istismar, çocuk ve gençlerin psikolojik sağlıklarının zedelenmesine sebep olan sözel istismarı veya emirleri kapsayan, çocukların ve ergenlerin ihtiyaç duydukları sevgi, ilgi ve bakımdan yoksun bırakılmasına yönelik tavırları içerir (Kanak, 2015; Kantürk, 2014).

Duygusal istismar yaşantılarında en fazla anne babalar, aile büyükleri, akrabalar ve yakın çevrede bulunan kişiler yer almaktadır. Duygusal istismarın gerçekleşmesinde bireylerin değer yargılarının ve sosyokültürel yapının önemli bir yeri vardır. Bununla birlikte duygusal istismarın farklı kültürlerde, bireylerin düşünce yapılarından kaynaklı farklı şekillerde uygulandığı görülmektedir. Alan yazında yer alan duygusal istismar çeşitleri şu şekildedir (Polat, 2015; Toprakçı, 2017):

Çocuğun görmezden gelinmesini içeren reddetme, küçük düşürüp onurunu kırarak davranışları içeren aşağılama, duygusal tepki vermekten kaçınma, korkutma, tehdit etme, çocuğun sosyalleşmesini engelleme yani çocuğu izole etme, çocuğu taraf tutmaya zorlamayı içeren çıkarına kullanma, çocuğu olumsuz davranışlara sevk etme yani suça yöneltme ve yaşına ve kapasitesine uygun olmayan beklentilere girme şeklindedir (Bitiş, 2017; Bostan, 2018; Ertuğ, 2018; Hamarman & Bernet, 2000; Kanak, 2015; Kantürk, 2014; Kars, 1994; Orhaner, 2018; Polat, 2001)

Duygusal istismarın çocuklar üzerinde birçok olumsuz etkisinin olduğu ve bu etkinin her yaş döneminde farklı sorunlar ortaya çıkardığı bilinmektedir (Şimşek & Önder, 2011). Bireylerde biyolojik, psikolojik, bilişsel, sosyal açıdan gelişmenin ve olgunlaşmanın hızlı bir şekilde yaşandığı ergenlik döneminde ise duygusal istismar ergenlerin benlik saygısını düşürmek, zihinsel sağlık sorunlarına ve intihar düşüncelerine neden olabilmektedir (Gibbs et al., 2018; Yalçın, 2007).

Bireylerin yaşadıkları bu olumsuz deneyimlerle birlikte, kendi isteği ve kontrolü dışında gerçekleşen deneyimlerin de üstesinden gelebilmek için inandıkları birtakım savunma metotları geliştirdiği bilinmektedir. Bu inanç bireylerin dünyanın ne kadar adil olduğuna yönelik değerlendirmelerini kapsamaktadır (Giray, 2009). Adil Dünya İnancı Kuramına göre insanlar dünyanın adil bir yer olduğuna, herkesin hak ettiğini yaşadığına ve yaşadıklarını hak ettiğine inanmaya güdülenmişlerdir (Uğur, 2007). Kuramda insanların hak ettiklerini yaşadıklarına, iyi insanların başına iyi şeylerin, kötü insanların başına kötü şeylerin geleceğine odaklanılmakta ve kişiler olumsuz yaşantılara maruz kalanları suçlama, utandırma ve aşağılama gibi tepkiler gösterebilmektedirler (Correia & Dalbert, 2008; Hafer & Begue, 2005).

Bireyin olumsuz yaşantılara doğrudan maruz kalması, depresyon, travmatik yaşam deneyimleri, akran zorbalığı gibi faktörlerin bireyin adil dünya inancını etkilediği görülmektedir (Göregenli, 2013; Otto & Dalbert, 2005; Uğur, 2007). Dalbert & Siegler (1993), adil dünya inancının genel adil dünya inancı ve kişisel adil dünya inancı olmak üzere iki alt boyutunun olduğunu belirtmiştir. Genel adil dünya inancı,

dünyanın kendisi dışındaki diğer bireylere karşı ne kadar adil olduğu, kişisel adil dünya inancı ise dünyanın bireyin kendisine yönelik ne kadar adil olduğuna yönelik inancını kapsamaktadır. Alanyazında genel olarak kişisel adil dünya inancının, genel adil dünya inancı puanlarından daha yüksek olduğu bulgusu yer almaktadır. Bu durumda bireyler, dünyanın, diğerlerine göre kendileri için daha adil bir yer olduğunu düşünmeye eğilimli olmaktadır (Begue & Bastounis, 2003). Alves ve Correia (2010) ya göre kişisel adil dünya inancı, psikolojik iyi oluşu yordamakta, genel adil dünya inancı ise mağdura yönelik değersizlik tutumunu yordamaktadır. Alanyazın incelendiğinde adil dünya inancının iki boyutu arasında ilişkili olduğu kadar farklı yönler olduğu şeklinde bulgular da yer almaktadır (Dalbert, 1999). Kişisel adil dünya inancının bireyin ruhsal sağlığını öngörmede genel adil dünya inancından daha önemli bir faktör olabileceği ve kişisel adil dünya inancının psikolojik iyi oluşun öngörülmesinde daha merkezi bir rol oynadığı belirtilmektedir (Dalbert, 2002).

Çocuğun ilerleyen yaşam dönemleriyle birlikte, orta çocukluk döneminde adil dünya inancında gelişim olduğu görülmektedir. Bu dönemde hemen gelen adalet kavramı yerine, bireylerin genelde hak ettiklerini yaşadıklarına dair bir inancın geliştiği belirtilmiştir. Buna göre çocuklar, gelişim dönemleri ilerledikçe gelişen bilişsel becerileri ile nedensellik ve tesadüf kavramlarını anlamaları sayesinde, hemen gelen adalet inancını terk ederek, bireylerin davranışları sonucunda başlarına gelen olayları anlamakta zorluk çekmezler. Bilişsel gelişimin sonucunda yaşça büyük olan çocuk ve yetişkinlerin, olayların tesadüfi özelliklerini anlayabildikleri fakat yine de rastgele gerçekleşen olayların adaletsiz bir durum olduğunu hissederek bu tesadüfi durumu ellerinden gelirse haklı çıkarabilecekleri belirtilmiştir (Correia & Dalbert, 2008; Dalbert & Stoeber, 2006).

Adil dünya inancının gelişiminde önemli bir dönem olan ergenlikte maruz kalınan duygusal istismarın, bireye olumsuz etkilerinin olacağı düşünülmektedir. Alan yazında algılanan duygusal istismar ile ilgili birçok değişkeni (benlik algısı, kişilik özellikleri, problem davranış, sosyal beceri, sosyal problem çözme, bağlanma, okula uyum gibi...) konu alan araştırmanın olduğu ancak adil dünya inancı ile ilgili yapılan araştırmaların (kontrol odağı, bağımlılık, suça yönelme, iş doyumu ve cinsiyetçi tutumlar gibi değişkenleri konu alan) sayısının az olduğu dikkat çekmekle birlikte, iki değişken arasındaki ilişkinin doğrudan incelendiği araştırmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle bu araştırmanın konusu ortaöğretim öğrencilerinin algıladıkları duygusal istismar ile adil dünya inançları arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi olarak belirlenmiştir.

Bu araştırmanın genel amacı, ortaöğretim öğrencilerinin algıladıkları duygusal istismar ile adil dünya inançlarının arasındaki ilişkinin ortaya konmasıdır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırmada karşılaştırma yoluyla bilgi elde edilen ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modelinde iki veya daha fazla değişken arasındaki değişimin varlığı ya da derecesi betimlenmeye çalışılmaktadır (Karasar, 2006).

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 eğitim öğretim yılında, İç Anadolu Bölgesinde orta ölçekli bir il merkezinde öğrenim gören ortaöğretim kademesindeki toplam 539 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada farklı ortaöğretim türlerini temsil eden liseler tabakalı örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Tabakalı örnekleme yönteminde, evrenin içindeki farklı alt tabakalardan yola çıkılarak evren üzerinde çalışılmaktadır. Bu liselerde öğrenim gören öğrenciler random olarak seçilerek araştırmanın çalışma grubu oluşturulmuştur. Random örnekleme yönteminde, örneklemede temel alınan birimlerin örnekleme için seçilme olasılıkları eşittir (Büyüköztürk vd, 2014; Yıldırım & Şimşek, 2016). Belirlenen okullarda öğrenimine devam eden random olarak seçilen 568 ortaöğretim öğrencisinden veri toplanmıştır. Toplanan verilerin eksik veya birden fazla seçeneği işaretlenmiş, geçersiz bulunan ve uç değer olduğu belirlenen 29 cevap değerlendirme dışı bırakılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilere ilişkin demografik bilgilere Tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

Değişkenler	Alt Kategoriler	N	%
Sınıf	9. Sınıf	217	40,4
	10. Sınıf	114	21,2
	11. Sınıf	132	24,6
	12. Sınıf	74	13,8
Okul Başarı Puanı	70 Puanın Altı	187	35,4
	70 ve 84 Puan Arası	129	24,4
	85 ve Üzeri Puan	212	40,2
Lise Türü	Anadolu İmam Hatip Lisesi (AİHL)	97	18,0
	Fen Lisesi (FL)	89	16,5
	Anadolu Lisesi (AL)	94	17,4
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (MTAL)	94	17,4
	Spor Lisesi (SL)	70	13,0
	Proje Lisesi (PL)	95	17,6

Tablo 1'de görüldüğü üzere, çalışma grubunun %48,9'u kız, %51,1'i ise erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Grubun %40,4'ü 9. sınıf, %21,2'si 10. sınıf, %24,6'sı 11. sınıf, %13,8'i ise 12. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Okul başarı puanı 70 puanın altında olan katılımcılar grubun %35,4'ünü, 70 ve 84 puan arasında olan katılımcılar %24,4'ünü, 85 ve üzeri puan olan ise %40,2'sini oluşturmaktadır. Çalışma grubunun %18'i AİHL, %16,5'i FL, %17,4'ü AL, %17,4'ü MTAL, %13'ü SL, %17,6'sı ise PL'de öğrenim görmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada ortaöğretimde öğrenim gören ergenlerin algıladıkları duygusal istismar düzeyini belirlemek amacıyla "Psikolojik İstismar Ölçeği", adil dünya inanç düzeyini belirlemek amacıyla "Adil Dünya İnanç Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmaya katılan bireylerin demografik verilerini elde etmek amacıyla "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Veri toplama araçlarına ilişkin detaylı bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada katılımcıların demografik verilerini belirlemek amacıyla, araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda sınıf, okul başarı puanı ve lise türü değişkenleri yer almaktadır.

Psikolojik İstismar Ölçeği (PiÖ)

Araştırmada anne ve babadan algılanan duygusal istismarı ölçmek amacıyla Arslan (2015) tarafından geliştirilen "Psikolojik İstismar Ölçeği" kullanılmıştır. Psikolojik İstismar Ölçeği'nin faktör yapısı, açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi ile incelenmiştir. PiÖ 27 maddeden oluşan, 4 alt boyutu (faktör yükü) olan 4'lü Likert tipi derecelendirmeye sahip bir ölçektir. Bu alt boyutlar Faktör 1 - Yıldırma/Aşağılama (1, 4, 7, 8, 10, 12, 14, 16, 18) ; Faktör 2- Duygusal Tepkiyi Reddetme (2, 6, 13, 21, 22, 25); Faktör 3- Suça Yönelme (11, 15, 17, 19, 24, 26) ve Faktör 4 -Reddetme/İzolasyon (3, 5, 9, 20, 23, 27) şeklindedir. Madde yükü .51 ile .84 arasında değişen bir yapı elde edilmiştir. Ayrıca güvenilirlik çalışması kapsamında iç tutarlılık değerleri incelenmiştir. Bu çalışmada Ölçeğin Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı .95 ve alt boyutlar için iç tutarlılık katsayılarının .83 ile .93 arasında değiştiği belirlenmiştir. Ölçüt geçerliliği kapsamında depresyon, olumsuz benlik algısı ve psikolojik sağlık kullanılmış ve psikolojik istismar ile ölçekler arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Hesaplanan iç tutarlılık katsayıları, ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu göstermekle birlikte araştırma sonucu, ölçeğin ergenlerde psikolojik istismarı değerlendirmede kullanılabilirliğini göstermektedir. Ölçekte bulunan olumlu maddeler tersten puanlanmaktadır ve ölçekten alınan yüksek puan anne babadan algılanan istismarın yüksek olduğu göstermektedir. Ölçek toplam puan üzerinden değerlendirilebileceği gibi boyutlar şeklinde de ayrı ayrı kullanılabilir. Fakat toplam puan üzerinden değerlendirilmesi, ölçeğin psikolojik istismarı yansıtma düzeyi açısından daha yararlı olacağı düşünülmektedir (Arslan, 2015).

Adil Dünya İnanç Ölçeği (ADİÖ)

Araştırmada adil dünya inancını ölçmek amacıyla Erdem Çevikbaş (2018) tarafından geliştirilen Adil Dünya İnanç Ölçeği kullanılmıştır. Adil Dünya İnanç Ölçeği 20 maddeden oluşan, 2 alt boyutu olan ve 5'li likert tipi derecelendirmeye sahip bir ölçektir. Ölçeğin "Genel Adil Dünya İnancı" ve "Kişisel Adil Dünya İnancı" olmak üzere iki alt boyutu bulunmaktadır. Geliştirilen ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacıyla Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Genel adil dünya inancı boyutuna ait Cronbach's Alpha değerinin .84, kişisel adil dünya inancı boyutuna ait Cronbach's Alpha değerinin .71 olduğu görülmüştür. Ergenler İçin Adil Dünya İnanç Ölçeği'nin toplamına ait Cronbach's Alpha değeri ise .857 olarak bulunmuştur. "Kişisel Adil Dünya İnancı" alt boyutundaki 7. madde ters kodlanmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puan, bireyin adil dünya inancının güçlü olduğunu, düşük puan ise adil dünya inancının zayıf olduğunu ifade etmektedir (Erdem Çevikbaş, 2018).

Veri Toplama Süreci

Veri toplama sürecine başlamadan önce İl Millî Eğitim Müdürlüğünden izin alınmış sonra farklı liseleri temsil edebilecek okullara millî eğitim müdürlüğünün verileri sayesinde ulaşılmıştır. Herbir okuldan rastgele seçilen sınıflarda ölçme araçları dağıtılmış ve öğrencilerden ayrıca çalışmaya gönüllü olarak katıldıklarına dair onam alınmıştır. Ölçme araçlarını cevaplama süresi toplamada ortalama 20 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analizi SPSS 19.0 İstatistik Programı kullanılarak yapılmıştır. Verilerin değerlendirilmesi aşamasında ankete katılan öğrencilerin cinsiyet, sınıf, doğum sırası, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, okul başarı puanı ve lise türünden oluşan demografik özellikleri frekans tabloları ile belirtilmiştir.

Verilerin normal dağılım varsayımı sınanırken, çarpıklık ve basıklık katsayılarının -2 ve +2 değerleri arasında olmasının normal dağılım varsayımını sağladığı kabul edilmiştir. Çarpıklık ve basıklık katsayılarının bu değerler arasında olması, normal dağılımı işaret etmektedir (Büyüköztürk, 2009; George & Mallery 2010).

Ortaöğretim öğrencilerinin algıladığı duygusal istismar düzeyi ile adil dünya inanç düzeyleri arasındaki ilişki incelenirken, Psikolojik İstismar Ölçeği ve bu ölçeğin Duygusal Tepkiyi Reddetme alt boyutu ve Reddetme/İzolasyon alt boyutu ile Adil Dünya İnanç Ölçeği ve bu ölçeğin alt boyutlarında dağılım normallik varsayımını sağladığı için "Pearson Momentler Çarpımı" testi; Psikolojik İstismar Ölçeği'nin Yıldırma/Aşağılama alt boyutu ve Suça Yöneltilme alt boyutu ile Adil Dünya İnanç Ölçeği ve bu ölçeğin alt boyutlarında ise dağılım normallik varsayımını sağlamadığı için "Spearman Sıra Farkları" testi kullanılmıştır.

BULGULAR

1. Psikolojik İstismar Ölçeği ve Alt Boyutlarının Normallik Varsayımının Sınanmasına İlişkin Bulgular

Bu başlıkta, ortaöğretim öğrencilerinin "PİÖ" ve alt boyutlarından elde ettikleri puanların normallik varsayımlarının sınanmasına ilişkin Kolmogorov-Smirnov Testi analizleri ve betimleyici istatistikler incelenmiştir. Analiz sonuçlarına Tablo 2 ve Tablo 3'te yer verilmiştir.

Tablo 2. Ortaöğretim Öğrencilerinin "PİÖ" ve Alt Boyutlarından Elde Ettiği Puanlara Ait Kolmogorov-Smirnov Testi Sonucu

Değişkenler	Test İstatistiği	s.d.	p
Y/A	,271	537	,000
DTR	,120	537	,000
SY	,296	537	,000
R/i	,182	537	,000
PİÖ	,122	537	,000

Tablo 2 incelendiğinde, ortaöğretim öğrencilerinin "PİÖ" ve alt boyutlarına ait puan dağılımlarının normallik varsayımını sağlamadığı görülmektedir ($p < ,05$). Bu nedenle öğrencilerin "PİÖ" ve alt boyutlarına ait puan dağılımlarının çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiştir. Tablo 3'te dağılıma ilişkin çarpıklık basıklık katsayıları ve bazı betimsel istatistiklere yer verilmiştir.

Tablo 3. Ortaöğretim Öğrencilerinin "PİÖ" ve Alt Boyutlarından Elde Ettiği Puanlara Ait Betimsel İstatistikler

Değişkenler	N	$\bar{x}$	ss	Çarpıklık	Basıklık	Min.	Mak.
Y/A	538	1,23	,38	2,231	4,858	1,00	3,11
DTR	538	1,92	,76	,606	-,423	1,00	4,00
SY	537	1,23	,41	2,442	6,180	1,00	3,33
R/İ	537	1,47	,50	1,322	1,509	1,00	3,50
PİÖ	538	38,50	10,35	,999	,655	6,00	69,00

Tablo 3 incelendiğinde, ortaöğretim öğrencilerinin DTR alt boyutu, R/İ alt boyutu ve "PİÖ"ye ait puan dağılımlarının çarpıklık basıklık katsayılarının -2 ile +2 aralığında olduğu görülmektedir. Öğrencilerin Y/A alt boyutu ve SY alt boyutuna ait puan dağılımlarının çarpıklık basıklık katsayılarının ise -2 ile +2 aralığının dışında kaldığı görülmektedir. Bu nedenle DTR alt boyutu, R/İ alt boyutu ve "PİÖ" ile gerçekleştirilen analizlerde parametrik istatistiksel teknikler kullanılmış, Y/A alt boyutu ve SY alt boyutu ile gerçekleştirilen analizlerde ise non-parametrik istatistiksel teknikleri kullanılmıştır.

2. Adil Dünya İnanç Ölçeği ve Alt Boyutlarının Normallik Varsayımının Sınanmasına İlişkin Bulgular

Bu başlıkta, ortaöğretim öğrencilerinin "ADİÖ" ve alt boyutlarından elde ettikleri puanların normallik varsayımlarının sınanmasına ilişkin Kolmogorov-Smirnov Testi analizleri ve betimleyici istatistikler incelenmiştir. Analiz sonuçlarına Tablo 4 ve Tablo 5'te yer verilmiştir.

Tablo 4. Ortaöğretim Öğrencilerinin "ADİÖ" ve Alt Boyutlarından Elde Ettiği Puanlara Ait Kolmogorov-Smirnov Testi Sonucu

Değişkenler	Test İstatistiği	s.d.	P
GADİ	,072	532	,000
KADİ	,063	532	,000
ADİÖ	,044	532	,017

Tablo 4 incelendiğinde, ortaöğretim öğrencilerinin "ADİÖ" ve alt boyutlarına ait puan dağılımlarının normallik varsayımını sağlamadığı görülmektedir ($p < ,05$). Bu nedenle öğrencilerin "ADİÖ" ve alt boyutlarına ait puan dağılımlarının çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiştir. Tablo 5'te dağılıma ilişkin çarpıklık basıklık katsayıları ve bazı betimsel istatistiklere yer verilmiştir.

Tablo 5. Ortaöğretim Öğrencilerinin "ADİÖ" ve Alt Boyutlarından Elde Ettiği Puanlara Ait Betimsel İstatistikler

Değişkenler	N	$\bar{x}$	ss	Çarpıklık	Basıklık	Min.	Mak.
GADİ	534	3,11	,84	-,404	-,133	1,00	5,00
KADİ	532	3,32	,65	-,306	-,009	1,00	5,00
ADİÖ	534	63,77	13,78	-,334	,019	20,00	100,00

Tablo 5 incelendiğinde, ortaöğretim öğrencilerinin GADİ alt boyutu, KADİ alt boyutu ve "ADİÖ"ye ait puan dağılımlarının çarpıklık basıklık katsayılarının -2 ile +2 aralığında olduğu görülmektedir. Bu nedenle GADİ alt boyutu, KADİ alt boyutu ve "ADİÖ" ile gerçekleştirilen analizlerde parametrik istatistiksel teknikler kullanılmıştır.

3. Psikolojik İstismar Ölçeği ve Adil Dünya İnanç Ölçeği Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular

Bu başlıkta, ortaöğretim öğrencilerinin "PİÖ", "ADİÖ" ve bu ölçeklerin alt boyutları arasındaki ilişkinin incelenmesine ait bulgulara yer verilmiştir. "PİÖ", DTR alt boyutu, R/İ alt boyutu, "ADİÖ", GADİ alt boyutu ve KADİ alt boyutu arasındaki ilişki incelenirken "Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon" testi kullanılmıştır. Y/A alt boyutu ve SY alt boyutu arasındaki ilişki incelenirken ise "Spearman Sıra Farkları Korelasyon" testi kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına Tablo 6 ve Tablo 7'de yer verilmiştir.

Tablo 6. "PİÖ" ve "ADİÖ"ye Ait Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Testi Bulguları

Değişkenler	DTR	R/İ	PİÖ	GADİ	KADİ	ADİÖ
DTR	r	-				
	p					
R/İ	r	,437**	-			
	p	,000				
PİÖ	r	,737**	,793**	-		
	p	,000	,000			
GADİ	r	-,185**	-,170**	-,151**	-	
	p	,000	,000	,000		
KADİ	r	-,314**	-,284**	-,318**	,623**	-
	p	,000	,000	,000	,000	
ADİÖ	r	-,273**	-,253**	-,262**	,923**	,848**
	p	,000	,000	,000	,000	,000

**p<,01

Tablo 6 incelendiğinde, DTR alt boyutu ile GADİ alt boyutu ($r=-,185$; $p<,01$) ve "ADİÖ" ($r=-,273$; $p<,01$) arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki, KADİ alt boyutu ($r=-,314$; $p<,01$) arasında ise negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. R/İ alt boyutu ile GADİ alt boyutu ($r=-,170$; $p<,01$), KADİ alt boyutu ($r=-,284$; $p<,01$) ve "ADİÖ" arasında ($r=-,253$; $p<,01$) negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. "PİÖ" ile GADİ alt boyutu ($r=-,151$; $p<,01$) ve "ADİÖ" ($r=-,262$; $p<,01$) arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki, KADİ alt boyutu ($r=-,318$; $p<,01$) arasında ise negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 7. "PİÖ" ve "ADİÖ"ye Ait Spearman Sıra Farkları Korelasyon Testi Bulguları

Değişkenler	DTR	R/İ	PİÖ	GADİ	KADİ	ADİÖ	
Y/A	r	,506**	,588**	,753**	-,191**	-,341**	-,290**
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,000
SY	r	,293**	,451**	,859**	-,027	-,137**	-,096*
	p	,000	,000	,000	,541	,002	,027

*p<,05 **p<,01

Tablo 7 incelendiğinde, Y/A alt boyutu ile GADİ alt boyutu ($r=-,191$; $p<,01$) ve "ADİÖ" ($r=-,290$; $p<,01$) arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki, KADİ alt boyutu ($r=-,341$; $p<,01$) arasında ise negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. SY alt boyutu ile KADİ alt boyutu ($r=-,137$; $p<,01$) ve "ADİÖ" ($r=-,096$; $p<,05$) arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. SY alt boyutu ile GADİ alt boyutu ($r=-,027$; $p>,05$) arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, "PİÖ", "ADİÖ" ve bu ölçeklerin alt boyutlarının araştırmanın amacı doğrultusunda gerçekleştirilen analizlerine ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

Ortaöğretim öğrencilerinin "PİÖ"den aldıkları puan ile "ADİÖ"den aldıkları puan arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre ortaöğretim öğrencilerinin algıladıkları duygusal istismar düzeyi arttıkça adil dünya inançları zayıflamaktadır. Bireylerin, yaşamda başlarına gelebilecekler karşı tepkilerini düzenlemelerinde ve kendilerini güvende hissetmelerinde, dünyaya olan inançları önemli bir noktada yer almaktadır. Alan yazında belirtildiği gibi, bireyin herhangi olumsuz bir durumun mağduru olması sonucunda dünyaya olan inancı olumsuz yönde değişime uğrayabilir (Janoff et al. 1977). Karahan (2021), evlilik sürecinde yaşanan istismar, aladılma gibi olumsuz yaşam deneyimlerinin kişinin adil dünya inancını olumsuz yönde etkilediğini ve kişinin yaşadıklarını hakettiğini düşünmesine neden olduğunu bildirmiştir. Alan yazında yer alan bu bilgi araştırma sonucunu destekler niteliktedir. Olumsuz bir yaşantı olarak nitelendirilebilecek olan duygusal istismara maruz kalma sonucunda, ergenin kendini güvende hissetmesi, geleceğe güvenle bakabilmesi, dünyayı adil olarak algılamasında olumsuz yönde değişimler olacaktır. Alan yazında çocukluk döneminde yaşanan ve duygusal istismarı da bir tür olarak içine alan örselenme yaşantılarının bireyde adil dünya inancının düşmesine neden olduğunu ifade eden çalışmalara rastlamak mümkündür (Danışman & Berberoğlu, 2016; Tiflik, 2012). Ebeveynleri ve çevresindeki bireyler tarafından duygusal istismara maruz kalan bireylerde, dünyanın tehlikeli ve güvensiz bir yer olduğuna dair düşünce, acizlik ve savunmasızlık hissi, kendini yetersiz ve değersiz hissetme duyguları ile birlikte depresyon belirtileri de görülmektedir (Dinleyici, 2016).

Demir (2012) ise, çocukların akranları tarafından uğradığı zorbalığın adil dünya inancının olumsuz etkilenmesine neden olduğunu paylaşmıştır. Algılanan duygusal istismar sonucunda birey dünyanın kendisine ve başkalarına karşı ne kadar adil olduğu konusunda karşılaştırmalar yapabilir. Yaşanılan bu olumsuz deneyimler, ergenlerin dünyaya yönelik inançlarında olumsuz etkilere neden olarak adil dünya inançlarını zayıflatabilir.

Ortaöğretim öğrencilerinin "PİÖ"den aldıkları puan ile GADİ alt boyutundan aldıkları puan arasında negatif yönde zayıf düzeyde, KADİ alt boyutundan aldıkları puan arasında ise negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ortaöğretim öğrencilerinin algıladıkları duygusal istismarın artması, zayıf bir kişisel adil dünya inancı ve genel adil dünya inancına işaret etmektedir. Ergenin duygusal istismara doğrudan maruz kalması, mutsuzluk, üzüntü, düşük benlik saygısı, korku, endişe gibi olumsuz duygular yaşaması sonucunda "Dünya bana ne kadar adil?" sorusunu sormasına neden olmaktadır. Bu soruyu kendine yönelik olarak sorması, ergenin kişisel adil dünya inancının olumsuz yönde etkilendiğini göstermektedir. Ergenin maruz kaldığı duygusal istismar, kendi yaşamına ait sorular sormasının yanı sıra, bazı genellemeler yaparak diğer bireylerin yaşantılarının da ne kadar adil olduğunu düşünmesine neden olmaktadır. Bu durum, dünyanın temelde ne kadar adil bir yer olup olmadığı sorusunu beraberinde getirerek, ergenin genel adil dünya inancını olumsuz yönde etkilemektedir.

Ortaöğretim öğrencilerinin DTR alt boyutundan aldıkları puan ile GADİ alt boyutu ve "ADİÖ"den aldıkları puan arasında negatif yönde zayıf düzeyde, KADİ alt boyutundan aldıkları puan arasında ise negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bulgulara göre ortaöğretim öğrencilerinin algıladıkları duygusal istismar düzeyi arttıkça adil dünya inançları zayıflamaktadır. DTR alt boyutu; ebeveynlerin çocukların temel duygusal ihtiyaçlarını karşılamaması, bağımsızlığını tanımaması, çocuğa hiçbir işe yaramıyormuş gibi hissettirmesi, yeteneklerini görmezden gelmesi, çocuğu dinlememesi, çocuk ile ilgilenmemesi gibi çocuğun kendini yetersiz ve kötü hissetmesine neden olacak davranışlarını kapsar (Kanak, 2015). Bu durum çocuğun duygusal olarak ihmal edildiğinin de bir göstergesi olmaktadır. Ebeveynlerinden beklediği ve ihtiyacı olan desteği göremeyen çocuğun yaşadıkları karşısında adil dünya inancında düşüş görülebilmektedir.

Ortaöğretim öğrencilerinin Y/A alt boyutundan aldıkları puan ile GADİ alt boyutundan ve "ADİÖ"den aldıkları puan arasında negatif yönde zayıf düzeyde, KADİ alt boyutundan aldıkları puan arasında ise negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bulgulara göre ortaöğretim öğrencilerinin algıladıkları duygusal istismar düzeyi arttıkça adil dünya inançları zayıflamaktadır. Y/A alt boyutunda; çocuğa bakmakla sorumlu olan kişiler tarafından çocuğun davranışlarının sınırlandırılması ya da istediklerini yaptırmak amacıyla tehdit edilmesi, çocuğun haksız yere cezalandırılması ve çocuğun kendini huzursuz hissedebileceği bir ortam yaratılması gibi duygusal istismar davranışları yer almaktadır. Bu davranışların sonucunda çocuğun dünyanın adil bir yer olduğuna yönelik inancı zarar görmektedir. Bununla birlikte en çok görülen duygusal istismar davranışlarından; aşağılama, çocuğa takma isimlerle hitap edilmesi, çocuğa sürekli emirler verilmesi, çocuğun kendine güveninin zedelenmesine neden olacak sözler söylenmesi ve çocuğun kendisini yetersiz hissedebileceği bir ortam yaratılması da çocuğun içinde bulunduğu dünyaya ilişkin adalet kavramını sorgulamasına ve olumsuz bir adil dünya inancına neden olabilmektedir (Ertuğ, 2018).

Ortaöğretim öğrencilerinin SY alt boyutundan aldıkları puan ile KADİ alt boyutundan ve "ADİÖ"den aldıkları puan arasında negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuş, GADİ alt boyutundan aldıkları puan arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu bulgulara göre ortaöğretim öğrencilerinin algıladıkları duygusal istismar düzeyi arttıkça adil dünya inançları zayıflamaktadır. SY alt boyutunda; çocuğa bakım veren ebeveynlerin çocuğun saldırgan davranışlarını görmezden gelmesi veya desteklemesi yer almaktadır. Bununla birlikte ebeveynin toplum kurallarını, ahlaki tutum ve düşünceleri çocuğa öğretmemesi de bu boyutta değerlendirilmektedir. Yörükoğlu (2007), suça itilen çocukların haklarını ilerleyen dönemlerde yasa dışı yollardan elde etmeye çalıştıklarını söylemektedir. Bu bilgiler doğrultusunda suça itilen çocukların dünyaya olan inancında zayıflık olacağı beklenmektedir ve araştırma bulgusu bunu doğrulamaktadır.

Ortaöğretim öğrencilerinin R/İ alt boyutundan aldıkları puan ile GADİ alt boyutundan ve "ADİÖ"den aldıkları puan arasında negatif yönde zayıf düzeyde, KADİ alt boyutundan aldıkları puan arasında ise negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bulgulara göre ortaöğretim öğrencilerinin algıladıkları duygusal istismar düzeyi arttıkça adil dünya inançları zayıflamaktadır. Çocuğa bakmakla sorumlu bireylerin çocuğun temel ihtiyaçlarını karşılamaması, çocuk yokmuş gibi davranması, çocuğun gelişimi için gerekli olan sorumlulukları yerine getirmemesi, çocuğa hiçbir işe yaramıyor duygusunu hissettirmesi şeklinde gerçekleşen reddetme davranışları çocukların gelişiminde olumsuz etkiler meydana getirebilmekte, bu davranışlar çocuğun adil dünya inancında zayıflamalara neden olabilmektedir. Ebeveynlerin çocuğu izole ederek duygusal

istismarına neden olan, sosyal ortamlardan uzaklaştırma ve arkadaşlık ilişkilerini şekillendirmelerini engelleme şeklindeki davranışları da çocuğun dünyada yalnız olduğuna yönelik hislerinin oluşmasına neden olarak adil bir dünyada yaşadığına dair inancını olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Bostan, 2018).

Öneriler

- Duygusal ihmal ve istismar konusunda, ailelere yönelik yapılacak olan bilgilendirme çalışmalarına ek olarak ebeveynler ile çocukları arasındaki etkili iletişim becerilerine yönelik etkinlik ve faaliyetlere yer verilerek aile içi iletişimi güçlendirici çalışmalar yapılmalıdır.
- Eğitim kurumlarında risk taramalarının belirli aralıklarla yapılarak, duygusal istismar açısından risk grubunda olan öğrencilere gerekli sosyal destek sağlanıp, ebeveynlerin bilgilendirilmesini içeren önleme çalışmaları yapılmalıdır.
- Aileler çocuklarının gelişiminde kritik bir dönem olan ergenlik döneminin özellikleri konusunda bilinçlenerek, ergenin ruhsal ve duygusal olarak zarar görmesine neden olacak davranışlardan kaçınmalıdır.

KAYNAKÇA

- Alves, H. & Correia, I. (2010). Personal and general belief in just world as judgement norms. *International Journal of Psychology*, 45 (3), 221-231.
- Arslan, G. (2015). Psikolojik İstismar Ölçeği (PiÖ) geliştirme çalışması: Ergenlerde psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 4(2), 727-738.
- Arslan, G. & Kabasakal, Z. (2014). Algılanan duygusal/psikolojik istismar ölçeği kısa formu-II: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 10 (2), 491-510.
- Baykuzu, G. (2016). Üniversite öğrencilerinde travmatik yaşantılar, travma sonrası stres belirtileri, yasal yollara başvuru tercihleri ve adil dünya inancı arasındaki ilişki (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi.
- Begue, L. & Bastounis, M. (2003). Two spheres of belief justice: extensive support for the bidimensional model of belief in a just world. *Journal of Personality*, 71 (3), 435-463.
- Bitiş, E. (2017). Alkol kullanım bozukluğunda duygusal istismar algısının incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Bostan, B. C. (2018). Ergenlerde algılanan psikolojik istismar ve öznel iyi oluş ilişkisinde, psikolojik sağlık ve sosyal bağlılığın rolü (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi.
- Brassard, M. R., Hart, S. N., Baker, A. A. L., & Chiel, Z. (2019). The APSAC monograph on psychological maltreatment (PM). The American Professional Society on the Abuse of Children (APSAC).
- Brown, S. M., Rienks, S., McCrae, J. S., & Watamura, S. E. (2019). The co-occurrence of adverse childhood experiences among children investigated for child maltreatment: A latent class analysis. *Child abuse & neglect*, 87, 18-27.
- Büyüköztürk, Ş. (2009). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Correia, I. & Dalbert, C. (2008). School bullying: belief in personal justworld of bullies, victims and defenders. *European Psychologist*, 13 (4), 248-254.
- Dalbert, C. (1999). The world is more just for me than generally: about the personal belief in a just world. *Social Justice Research*, 12 (2), 79-98.
- Dalbert, C. (2002). Beliefs in a just world buffer against anger. *Social Justice Research*, 15 (2), 123-145.
- Dalbert, C. & Siegler, I. (1993). The belief just world and perceptions of discrimination. *The Journal of Psychology*, 127 (4), 465-474.
- Dalbert, C. & Stoeber, J. (2006). The personal belief in just world domain-specific beliefs about justice at school and in the family: a longitudinal study with adolescent. *International Journal of Behavioral Development*, 30 (3), 200-207.
- Danışman, G. & Berberoğlu, E. (2016). Suça yönelen ergenlerde, çocukluk döneminde örseleyici yaşantılara maruz kalma düzeyi ile adil dünya inancı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17 (2), 111-119.
- Demir, A. (2012). Akran zorbalığına karışan ve karışmayan ilköğretim öğrencilerinin utanç ve suçluluk duygularının ve adil dünya inançlarının incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi.
- Dinleyici, M. & Dağlı, F. Ş. (2016). Duygusal ihmal, istismar ve çocuk hekiminin rolü. *Osmangazi Tıp Dergisi*, 38 (2), 18-27.
- Erdem Çevikbaş, P. (2018). Ortaokul ve lise öğrencilerinin adil dünya inançlarının denetim odağı ve anne baba tutumu açısından gelişimsel olarak incelenmesi (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi.
- Ertuğ, H. İ. (2018). Üniversite öğrencilerinde algılanan duygusal istismar ve ruminasyon ilişkisi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- George, D. & Mallery, M. (2010). *SPSS for windows step by step: A simple guide andreference*. Pearson.

- Gibbs, A., Dunkle, K., & Jewkes, R. (2018). Emotional and economic intimate partner violence as key drivers of depression and suicidal ideation: A cross-sectional study among young women in informal settlements in South Africa. *PloS one*, 13(4), e0194885.
- Giray, F. S. (2009). Suç işlemiş ve işlememiş ergenlerin adil dünya inancı ve bağışlayıcılık tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi.
- Göregenli, M. (2013). Ayrımcılık: Çok boyutlu yaklaşımlar. İçinde M. Çınar ve M.A. Ceyhan (Eds). *Ayrımcılığın meşrulaştırılması* (1. Baskı). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. ss. 61-73.
- Hafer, C. L. & Begue, L. (2005). Experimental research on just-world theory: problems, developments and future challenges. *Psychological Bulletin*, 131 (1), 128-167.
- Hamarman, S. & Bernet, W. (2000). Evaluating and reporting emotional abuse in children: parent-based, action-based focus aids in clinical decision-making. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 39 (7), 928-930.
- Janoff-Bulman, R. & Wortman, C.B. (1977). Attributions of blame and coping in the real world: Severe accident victims react to their lot. *Journal of Personality and Social Psychology*. 35 (5). 351-363.
- Kanak, M. (2015). Okul öncesi öğretmen adaylarının duygusal ihmal ve istismara yönelik bilgi ve farkındalıklarına destek eğitim programının etkisi (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi.
- Kanak, M., & Pekdoğan, S. (2020). 3-6 Yaş çocuğa sahip ebeveynlerin duygusal istismar potansiyellerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 9(4), 1029-1046. <http://dx.doi.org/10.30703/cije.594156>
- Kantürk, Y. E. (2014). Psikolojik danışmanlık ve eğitim merkezlerine başvuran çocuklar annelerin çocukluk dönemi istismar yaşantıları, depresyon düzeyleri, kendini açma davranışları ve annelerin ebeveynlik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine bir çalışma (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi.
- Karahan, A. S. (2021). Adil dünya inancının yakın kişilerarası ilişkiler açısından ele alınması. *Humanistic Perspective*, 3(3), 626-642.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (16. Baskı). Nobel.
- Kars, Ö. (1994). Çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri ve okul başarısına etkisi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi.
- Kıral, G. (2009). Türkiye'de yaşayan kadınların görelık yoksunluk ve adil dünya inancı ile siyasal katılım düzeyleri arasındaki ilişki (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi.
- Orhaner, G. (2018). Yetişkin bireylerde algılanan duygusal istismar düzeyleri ile benlik saygısı arasındaki ilişki (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi.
- Otto, K. & Dalbert, C. (2005). Beliefs in just world and its functions for young prisoners. *Journal of Research in Personality*, 39, 559- 573.
- Özyurt, Ş. E. (2016). Ergenlikte algılanan duygusal istismar ve bağlanma arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayınlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Polat, O. (2001). *Çocuk ve şiddet*. Der Yayınları
- Polat, O. (2015). *Şiddet*. (1. Basım) Seçkin Yayıncılık.
- Şimşek, S. & Önder, F. C. (2011). Ergenlerde davranış problemlerinin, anne-babadan ve öğretmenlerden algılanan duygusal istismar açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 10 (3), 1124-1137.
- Tiftik, N. (2012). Adam öldürme eylemi nedeniyle hüküm giymiş olan kadınlarda, çocukluk örselenme yaşantılarına maruz kalma düzeyi, adil dünya inancı ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi.
- Toprakçı, E. (2017) Sınıf Yönetimi. Ankara: Pegem Yayınları (3.Baskı)
- Uğur, D. (2007). Dünyayı algılama ve geleceğe dair umutsuzluk: depresyon tanısı alan ve olmayan kişilerde adil dünya inancı (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi.
- Yalçın, S. (2007). Ergenlerde algılanan duygusal istismar ile uyum düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.
- Yörükoğlu, A. (2007). Çocuk ruh sağlığı. Özgür Yayınları.

